

UN DEPOZIT DE VASE DIN PRIMA EPOCĂ A FIERULUI DESCOPERIT LA LIPOVĂȚ, JUDEȚUL VASLUI

DE

CORINA NICOLETA URSACHE

CUVINTE CHEIE: Lipovăț (jud. Vaslui), Descoperire întâmplătoare, Prima epocă a fierului (Hallstatt), Ceramică, Depunere rituală.

Sătul Lipovăț este situat în Podișul Bârladului, la 15 Km SV de orașul Vaslui (fig. 1/1). Localitatea este cunoscută în literatura arheologică datorită unor descoperiri datând din prima epocă a fierului (fază neprecizată) până în secolul XIII¹. În cele ce urmează prezentăm o nouă descoperire fortuită făcută în august 1998, datând cu multă probabilitate din prima epocă a fierului. Descoperirea s-a făcut în punctul Stuhuleț, în marginea de NV a satului. În acest loc, situat la baza unei pante ce coboară de la vest spre est, se află nisipăria satului.

În timp ce săteanul Dinu Constantin scotea nisip, malul s-a surpat și, la o adâncime de 70-80 cm, în pământul prăbușit au apărut mai multe cești, cu una sau două torți, destul de bine conservate. S-a observat că cele două cești cu o singură toartă au fost depuse în câte o ceașcă cu două torți, de dimensiuni ceva mai mari. Materialul a fost adunat cu grijă și adus la muzeul din Vaslui. Datorită faptului că arheologii muzeului erau plecați pe diverse șantiere, la Lipovăț s-a deplasat Cristian Pântea (restaurator al muzeului). Acesta a constatat că la locul descoperirii, sub suprafața actuală a solului, exista un strat de culoare neagră cenușie, de aproximativ 70 cm, care suprapunea stratul de nisip; în locul unde s-a produs prăbușirea malului și s-au descoperit ceștile, s-a observat conturul unei gropi care se adâncea din solul de culoare închisă, intrând puțin și în stratul de nisip. Malul care prezenta conturul gropii a fost fotografiat, dar imaginea nu este suficient de clară pentru a fi reprodusă.

În momentul în care s-a putut ajunge la locul descoperirii s-a constatat că malul în care se observa conturul gropii s-a prăbușit atât datorită intervenției umane, cât și a unor factori naturali. S-a verificat nisipul și perețele care a rămas în urma prăbușirii, dar nu s-a mai descoperit nimic. Menționăm că nisipăria se prezintă sub formă de semicerc, iar groapa din care au provenit vasele era situată pe perețele nordic.

În octombrie 1999 s-a efectuat o mică săpătură de salvare în prelungirea malului vestic unde s-a trasat o casetă (3 × 2,5 m). S-a optat pentru acest loc deoarece în cursul unei periegeze s-a observat pe perețele malului câteva mici fragmente ceramice. În urma săpăturii au rezultat doar sporadic fragmente ceramice, de factură hallstattiană, fără să putem deocamdată face alte precizări cu privire la încadrarea culturală și cronologică. Absența materialului arheologic se datorează și faptului că în zonă s-a intervenit în profunzimea solului prin cultivarea viței de vie, ceea ce a dus la deranjarea straturilor.

Concluzia care se desprinde din descoperirile și cercetările de până acum este că ceștile provin dintr-o groapă relativ izolată, care a fost distrusă datorită intervenției umane și, implicit, prăbușirii de teren.

Din inventarul acestei gropi au făcut parte următoarele vase și fragmente:

1. Ceașcă cu două torți supraînălțate (fig. 1/2). Vasul este lucrat din pastă destul de omogenă, ca degresant s-a folosit nisip și cioburi pisate mărunț, iar după modelare s-a aplicat un slip pentru ca suprafața să devină mai netedă; prezintă urme de lustruire și este de culoare maronie. Corpul este bine profilat, partea superioară (gâtul) ușor arcuită, cu marginea puțin înclinată în afară, umărul bine marcat, iar partea inferioară este de formă emisferică turtită. Buza este subțiată, iar în dreptul torților marginea ceștii este ușor turtită, ceea ce dă conturului buzei o formă ușor ovală. Torțile sunt trase din buza vasului. La bază sunt mai late și plate, în bandă apoi se îngroașă treptat, căpătând un profil dreptunghiular. În partea inferioară torțile se leagă de zona umărului vasului. Diametrul minim (D. min.), între torți este de 7,5 cm, iar diametrul maxim (D. max.) este de

¹G. Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, p. 169-170.

9 cm. Înălțimea (H) este de 5,7 cm și raportul înălțime – diametrul maxim (H/D. max.) este 0,63. Vasul este ornamentat în partea inferioară cu șase fascicole compuse din trei caneluri, înguste, despărțite de nervuri, fascicole ce pornesc de la umărul vasului și se întâlnesc în zona fundului acestuia.

2. Cească cu două torți supraînălțate (fig. 2/1). Prezintă aceeași formă cu precedenta, cu deosebirea că partea superioară este mai accentuat arcuită și buza vasului este mai evazată. S-a păstrat numai una dintre torți. Este de culoare maronie, cu pete negricioase în exterior. Are următoarele dimensiuni: D. min.: 7,6 cm, D. max.: 9,2 cm, H: 5,4 cm, iar H/D. max.: 0,5.

3. Cească cu două torți supraînălțate (fig. 3/1). Are aceleași caracteristici de formă și decor cu precedentele. Ambele torți sunt rupte, reconstituirea fiind posibilă, cu probabilitate, cu una din torțile fragmentare. Gâtul nu prezintă peste tot pelicula subțire de lut, cu reflexe negre. Are următoarele dimensiuni: D. min.: 7,9 cm, D. max.: 9,4 cm, H: 6,5 cm, iar H/D. max.: 0,69.

4. Cească fragmentară (fig. 2/2). Este probabil, de același tip, cu două torți, dintre care se păstrează baza uneia. Lipsește aproape jumătate din vas. Prezintă următoarele dimensiuni: D. max.: 9,2 cm, H: 5,7 cm, H/D. max.: 0,61.

5. Cească fragmentară (fig. 2/3). Este de aceeași formă cu precedentele. Se poate observa baza unei torți; prezintă același decor. Fundul vasului nu este perfect neted, ci ușor bombat.

6. Cească cu o toartă supraînălțată (fig. 3/6). Are aceeași formă cu celelalte dar nu prezintă decor. Toarta este mai înaltă, în secțiune este ovală, iar baza aproape rotundă; pornește din buză iar baza torții se află deasupra umărului. Are următoarele dimensiuni: D. max.: 7,9 cm, H: 4,9 cm, iar H/D. max.: 0,62.

7. Cească cu o toartă supraînălțată (fig. 3/7). Putem presupune că este de același tip cu precedenta; toarta este ruptă păstrându-se doar baza; fundul este rotunjit. Culoarea este maronie, prezintă pelicule de lut și urme de lustruire. Are dimensiunile: D. max.: 6,8 cm, H: 4,2 cm, H/D. max.: 0,61.

8. Fragmente de torți (fig. 3/2-5). După profil, probabil, provin de la cești cu două torți.

Având în vedere modul de prelucrare, pasta, forma, arderea, raporturile înălțime-diametrul maxim, ca și decorul, piesele sunt destul de unitare, încât se poate presupune că au fost confecționate de aceeași mână și după aceleași canoane. Astfel, la vasele nr. 1,4, 6-7, proporția H/D. max. se înscrie între 0,61 și 0,63, este, deci, practic identică, dacă avem în vedere că este vorba de vase lucrate cu mâna. Se abat de la aceste „norme” doar vasele nr. 2 (H/D. max.: 0,5) și nr. 3 (H/D. max.: 0,69), primul fiind mai scund, iar cel de al doilea mai înalt în comparație cu celelalte, iar diametrul maxim rămânând aproximativ același. Judecând după starea de conservare a ceștilor și numărul fragmentar de torți, vasele au fost depuse întregi, spargerea unora și pierderea anumitor părți producându-se ulterior. Există o anumită dificultate în ceea ce privește încadrarea culturală și datorită faptului că piesele reprezintă o singură formă. Ca aspect general, putem observa anumite tradiții din epoca bronzului, vasele putând fi atribuite cu probabilitate Hallstattului timpuriu sau Hallstattului mijlociu. Ca structură, piesele sunt mai apropiate de tipul de cești caracteristice culturii Basarabi, putând fi citate, în acest sens, ceștile descoperite la Căunița de Jos², Săliște³, Basarabi⁴. Această ipoteză ar fi cu atât mai plauzibilă cu cât în zonă există descoperiri de tip Basarabi, cum ar fi cele la Epurenii⁵, Lătești⁶, Dodești⁷.

Se poate spune în concluzie, că această descoperire reprezintă un depozit de vase, depus într-o groapă izolată, probabil în apropierea unei așezări. Prin urmare este vorba de o depunere rituală, legată de anumite credințe și practici religioase, cunoscute în spațiul carpato-balcanic atât din epoca bronzului cât și din prima epocă a fierului⁸.

² A. Vulpe, *Zur Entstehung der Geto-Dakischen Zivilisation. Die Basarabikultur*, în *Dacia*, 30, 1986, 79, fig. 8/24, p. 79.

³ *Ibidem*, p. 52,74, fig. 3/35.

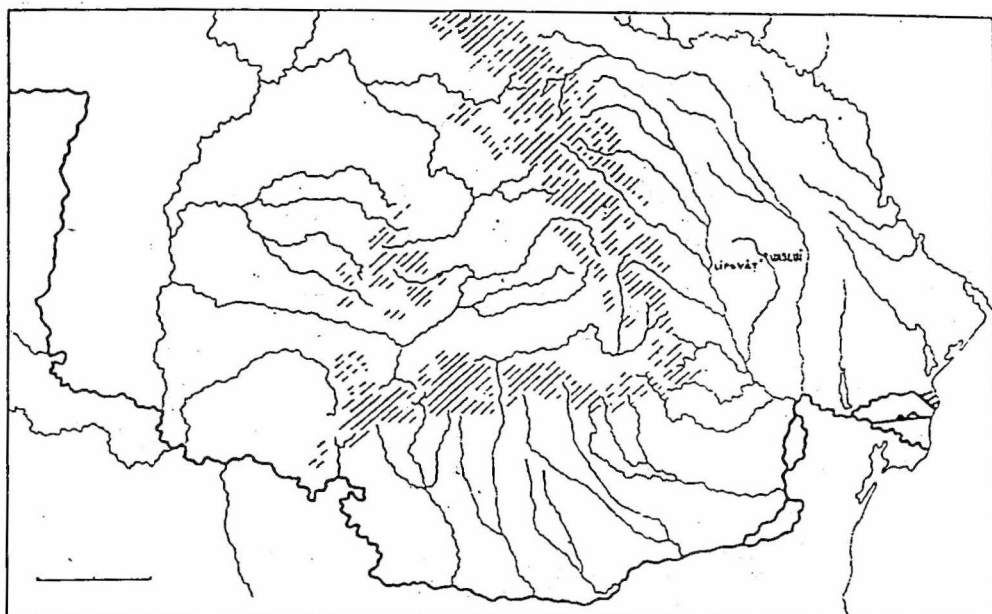
⁴ *Ibidem*, p. 64, fig. 17/7.

⁵ G. Coman, *op. cit.*, p. 126-127; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 57. Săpături inedite, 1984-1985, Elvira Safta.

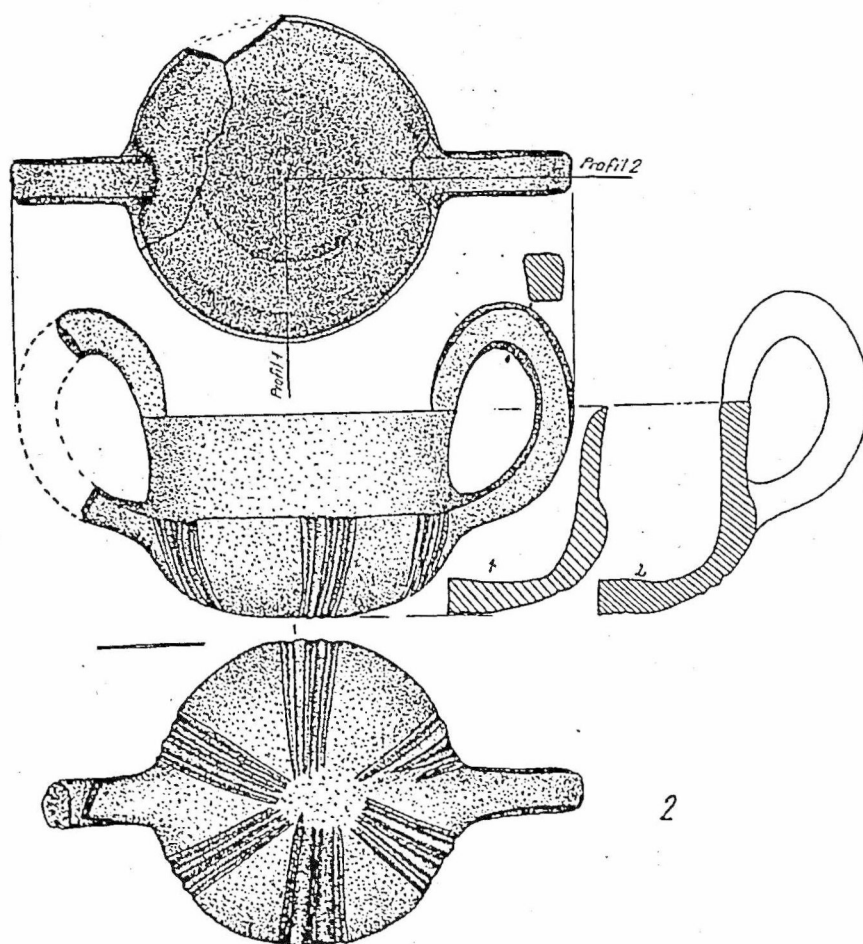
⁶ G. Coman, *op. cit.*, p. 189; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 60.

⁷ G. Coman, *op. cit.*, p. 265-266; A. Vulpe, *op. cit.*, p. 56.

⁸ Putem aminti, spre exemplu, următoarele depozite de vase de la: Valea lui Mihai, cultura Otomani, (I. Ordentlich, *Un depozit de vase de tip Otomani de la Valea lui Mihai*, în *Studii și Comunicări*, Sibiu, 12, 1965, p. 181-197); Govora – Sat, grupul Govora (B. Hänsel, *Beiträge zur regionalen und chronologischen Gliederung der älteren Hallstattzeit an der unteren Donau*, Bonn, 1976, vol. I, Text, p. 59, vol. II, fig. 4/1-9; 5/1-6); Plovdiv, Bulgaria, grupul Čerkovna = Zimnicea-Plovdiv (P. Detev, în *Arheologija*, Sofia, 6, 1964, p. 66 și urm., apud. B. Hänsel, *op. cit.* vol. I, p. 77, nota 2); Čerkovna, Bulgaria, grupul Čerkovna = Zimnicea-Plovdiv, (B. Hänsel, *op. cit.*, vol. I, p. 77, nota 3, vol. II, fig. 9/1-8), Debrecen, Ungaria, grupul Hajdúbagos/cultura Gáva (I. Poroszlai, *Késő bronzkori edény-depot lelet Debrecenből*, în *Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1982*, Debrecen, 1985, p. 75-100). Răcătău, datat în hallstattul timpuriu cu cele mai bune analogii în grupul Cozia și culturile înrudite Insula Banului, Babadag, Pșenicevo (V. Căpitanu, *O groapă rituală hallstattiană descoperită la Răcătău, jud. Bacău, Colocviul Internațional „Prima epocă a fierului la Gurile Dunării și în zonele circumpontice”*, Tulcea, 1993).

1

2

Fig. 1. 1, localizarea depozitului din satul Lipovăț, județul Vaslui; 2, ceașcă cu două torți supraînălțate.

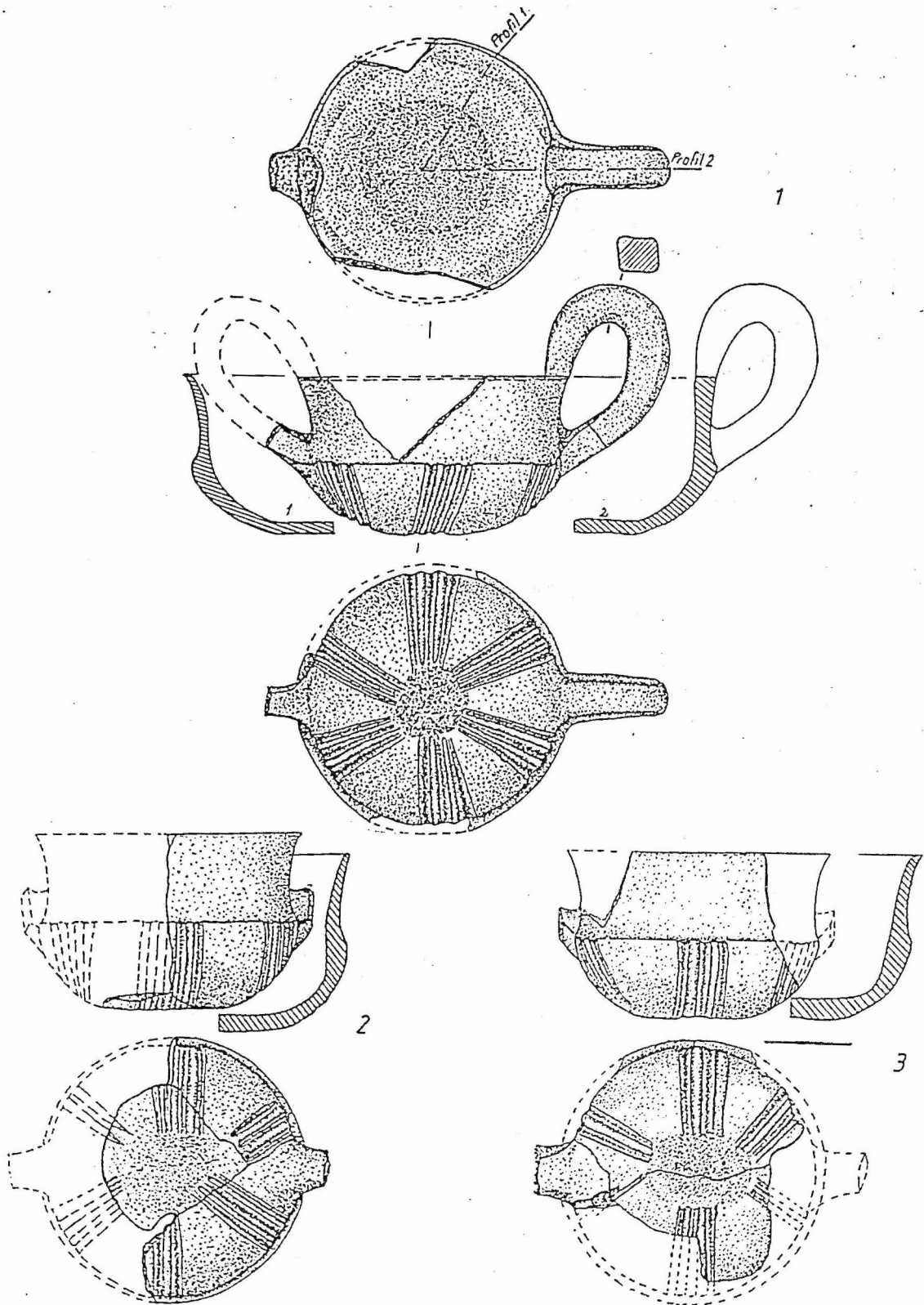

Fig. 2. 1-3, cești cu două torți supraînălțate.

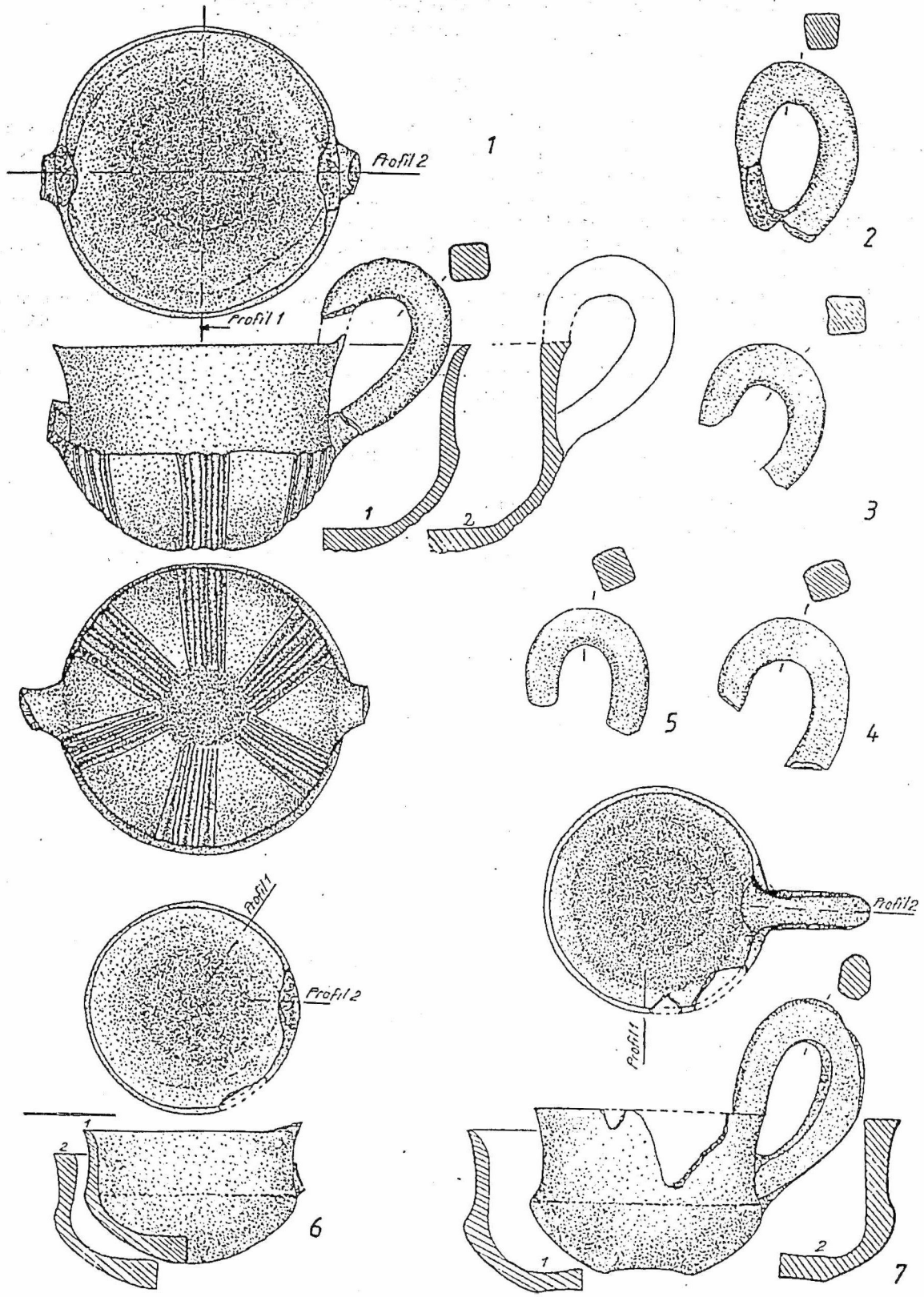

Fig. 3. 1, ceașcă cu două torți supraînălțate; 2-5, fragmente de torți; 6-7, ceașcă cu o toartă supraînălțată.

UN DÉPÔT DE VASES DU PREMIER ÂGE DU FER DÉCOUVERT À LIPOVĂȚ, DÉPARTEMENT DE VASLUI

RÉSUMÉ

À Lipovăț, au lieu dit «Stuhuleț» un villageois a découvert avaient à la profondeur de 70-80 cm dans la terre écroulée plusieurs tasses à une seule anse et à deux anses, assez bien conservées. On a remarqué que les deux tasses à une anse été déposées dans des tasses à deux anses un peu plus grandes.

Jusqu'à présent, grâce aux découvertes et aux recherches, on conclut que les tasses proviennent d'une fosse relativement isolée, qui a été détruite par suite de l'intervention humaine et par l'éboulement de la terre.

Cinq tasses à deux anses surélevées (deux fragmentaires), deux tasses à une anse surélevée et quelques fragments des anses appartiennent à l'inventaire de cette fosse.

Analysant la technique, la pâte, la cuisson oxydante, la forme, les rapports des proportions hauteur-diamètre maximum, décor, on conclut que les pièces sont assez unitaires de sorte qu' on suppose qu'elles ont été travaillées par le même potier.

En général, on peut observer certaines traditions de l'époque du bronze et les vases peuvent être attribuées, probablement, à l'époque Hallstatt, période ancienne ou moyenne.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. 1, localisation du dépôt de Lipovăț, département de Vaslui; 2, tasse à deux anses surélevées.

Fig. 2. 1-3, tasse à deux anses surélevées.

Fig. 3. 1, tasse à deux anses surélevées; 2-5, fragments des anses; 6-7, tasse à une anse surélevée.